

10. Борисов Д. Якими будуть ресторани після карантину [Електронний ресурс] / Д. Борисов // Економічна правда. – 2020. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/03/25/658492/>

Borisov, D. (2020), “What will be the restaurants after quarantine”, *Economic Truth* [“Yakymy budut restorany pislia karantynu”], available at: <https://www.jakda.com.ua/columns/2020/03/25/658492/>

Бовш Людмила Андріївна, канд. екон. наук, доц., кафедра готельно-ресторанного бізнесу, Київський національний торговельно-економічний університет. Адреса: вул. Кіото, 19, м. Київ, Україна, 02156. Тел.: 0631861453; e-mail: Lbovsh@ukr.net.

Бовш Людмила Андреевна, канд. екон. наук, доц., кафедра гостинично-ресторанного бізнесу, Киевский национальный торгово-экономический университет. Адрес: ул. Киото, 19, г. Киев, Украина, 02156. Тел.: 0631861453; e-mail: Lbovsh@ukr.net.

Bovsh Liudmyla, PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Hotel and Restaurant Business, Kyiv National University of Trade and Economics. Address: Kyoto Str. 19, Kyiv, Ukraine, 02156. Tel.: 0631861453; e-mail: Lbovsh@ukr.net.

DOI: 10.5281/zenodo.3932795

УДК 338.48-6:615.8(045)

СПЕЦІАЛІЗОВАНІ ЗАСОБИ РОЗМІЩЕННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

І.В. Власенко

Досліджено сучасний стан розвитку санаторно-курортного комплексу, який відіграє важливу роль не лише як складова соціальної політики, спрямована на зміцнення здоров'я людей, але і як чинник економічного розвитку країни, адже курортний бізнес – один із найприбутковіших секторів індустрії туризму. Сьогодні успішний розвиток спеціалізованих засобів розміщення стикається з низкою перешкод. Далеко не повною мірою реалізуються потенційні можливості України щодо розвитку мережі цих закладів. Для ширшого залучення туристів необхідна відбудова та переоснащення існуючих засобів розміщення, приведення їх у відповідність до вимог міжнародних європейських стандартів.

Ключові слова: спеціалізовані заклади розміщення, санаторії, пансіонати, санаторії-профілакторії, будинки відпочинку.

СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫЕ СРЕДСТВА РАЗМЕЩЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ

И.В. Власенко

Исследовано современное состояние развития санаторно-курортного комплекса, который играет важную роль не только как составляющая социальной политики, направленная на укрепление здоровья людей, но и как фактор экономического развития страны, ведь курортный бизнес – один из самых прибыльных секторов индустрии туризма.

На сегодняшний день развитие специализированных средств размещения сталкивается с рядом препятствий. Далеко не в полной мере реализуются потенциальные возможности Украины по развитию сети этих учреждений. Для более широкого привлечения туристов необходимо восстановление и переоборудования существующих средств размещения, приведение их в соответствие с требованиями международных европейских стандартов.

Ключевые слова: специализированные учреждения размещения, санатории, пансионаты, санатории-профилактории, дома отдыха.

SPECIALIZED MEANS OF ACCOMMODATION IN THE CONTEXT OF UKRAINE SUSTAINABLE DEVELOPMENT

I. Vlasenko

The development of the sanatorium complex plays an important role not only as a component of social policy aimed at promoting health, but also as a factor in the economic development of the country, because the resort business is one of the most profitable sectors of the tourism industry.

Among all categories of tourists, those who travel for leisure, rest and wellness prevail. Statistics show that the number of tourists, both foreign and domestic, tends to increase.

An integral part of the successful development of tourism is the network of modern collective accommodation facilities. To date, there is a certain imbalance between the increase in the flow of tourists aiming at recreation and recreation, including with children, and a decrease in the number of specialized accommodation facilities and places. So far, this imbalance is small, but every year it becomes more noticeable.

The vast majority of tourists staying in specialized accommodation facilities were located on recreation facilities and in health resorts. Demand for specialized placement services, where health and wellness services are available, is increasing and the need for placements is increasing. Health tourism is one of the most sustainable tourism markets in Ukraine and priority areas, but it most needs support and coordinated development.

To date, successful development of the specialized placement facilities is fraught with obstacles. The potential of Ukraine to develop the network of these

institutions is not fully realized. Broader attraction of tourists requires rebuilding and retrofitting existing accommodation facilities and adapting them to the requirements of international European standards.

Ukraine is only at the beginning of the path of inclusive or barrier-free tourism. With the improved accommodation conditions for people with disabilities, there is a prospect of 15 percent increase in the number of tourists, as in most cases they travel with accompanying people.

Another obstacle to the development of the specialized placement facilities is poor quality of services and the level of customer service; an extremely small number of competent management and service professionals. In the near future, more attention will have to be paid to the harmonization of national standards with European standards and improvement of services quality.

Keywords: *specialized accommodation establishments, health resorts, boarding houses, health resorts-dispensaries, rest houses.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Друге десятиріччяXXI ст. характеризується стрімким зростанням напруженості в усіх сферах діяльності людини – економічній, політичній, суспільній. Така ситуація характерна для більшості країн світу. Поряд зі зростанням вимог до працездатності, психологічної витривалості та стійкості людини зростають потреби у своєчасному та повноцінному відпочинку, відновленні фізичних і духовних сил. Саме тому, питання розвитку рекреаційних територій та закладів відпочинку й оздоровлення набувають сьогодні особливої актуальності. Проте не завжди відпочинок за кордоном є повноцінним і приносить максимум користі, якщо він проведений у країні зі спекотним кліматом, який далеко не кожній людині підходить, потребує тривалого часу на трансфер. Крім того, багато українців прагнуть відпочивати сім'ями, з маленькими дітьми і в бюджетному форматі.

Україна, з її унікальними природно-кліматичними та рекреаційними ресурсами, має всі можливості стати світовою оздоровницею за умови розвитку повноцінної мережі спеціалізованих закладів. Крім того, Україна має багату культурно-історичну спадщину, яка буде цікавою не тільки іноземним туристам, але й внутрішнім, які приїжджають з інших регіонів держави.

Наша країна твердо заявляє про свої наміри вступу до Європейського Союзу. Послідовним кроком у цьому напрямі стала «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони». Такий крок стимулює інновації в різних сферах життя країни, запровадивши які, Україна відповідатиме стандартам держави-члена ЄС. У главі 16 Угоди акцентовано увагу на необхідності розвитку туристичної інфраструктури, «нарощенні

потенціалу в галузі туризму з метою підвищення стандартів якості надання туристичних послуг» [1].

Розвиток санаторно-курортного комплексу відіграє важливу роль не лише як складова соціальної політики, спрямована на зміцнення здоров'я, але і як чинник економічного розвитку країни, адже курортний бізнес – один з найприбутковіших секторів індустрії туризму. Успішний розвиток рекреаційної діяльності сприятиме припливу іноземних туристів до України, а з ними і надходження валютних коштів, посилення позитивного іміджу нашої держави на міжнародному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених розглянуто питання впливу економіки туристичної галузі на розвиток багатьох сфер діяльності. Проте успішний розвиток туристичної галузі неможливий без сучасного готельного господарства та спеціалізованих засобів розміщення. Так, у роботі П.О. Подлепіної проаналізовано сучасний стан та тенденції розвитку готельного господарства України в умовах турбулентності [2]. У праці В. Гуменюк наведено макроекономічний аналіз діяльності суб'єктів ринку санаторно-курортних послуг, висвітлено політекономічні аспекти взаємодії попиту і пропозиції на послуги санаторно-курортного лікування й оздоровлення населення [3].

Багато науковців відзначають, що в Україні є всі передумови для розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Тому таку спеціалізацію туристичної діяльності, як лікувально-оздоровчий туризм, активно і достатньо різносторонньо досліджують економісти, медики, юристи, маркетологи – науковці та практики. Так, за даними звіту, представленого на Всесвітньому економічному форумі (ВЕФ) у Женеві, Україна у 2013 р. посіла 76-ту сходинку серед 140 країн, наведених у звіті, і значно відстала за умовами для ведення бізнесу, проведення туристичної політики держави і культурними ресурсами [4]. За 2016–2017 рр. ВЕФ подав звіт і рейтинг усесвітньої економічної конкурентоспроможності, де було оцінено економічні можливості 138 країн для ведення бізнесу. За цим рейтингом Україна посіла 85-те місце. Найбільш проблематичними чинниками для ведення бізнесу в нашій країні названо корупцію, політичну нестабільність, інфляцію, неефективну урядову бюрократію та доступ до фінансування. Водночас Чехія зайняла 31-шу сходинку, Польща – 36-ту, Словаччина – 65-ту, Угорщина – 69-ту [5].

У роботі вітчизняних учених А.Ю. Парфіненко, І.І. Волкова, В.І. Щербини окреслено проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого, SPA та WELLNESS туризму в Україні на основі проведення порівняльного аналізу з аналогічним ринками країн

Центральної Європи, такими як Польща, Словаччина, Угорщина та Чехія, які є лідерами не тільки на європейському, але й на світовому ринку цього сегмента туризму [6].

У праці С.В. Дубінського та В.М. Орлової розглянуто особливості й проблеми розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні, визначено принципову відмінність медичного туризму та лікувально-оздоровчого [7]. У статті Н.М. Куреди та Ю.О. Юхновської досліджено структуру ринку лікувально-оздоровчого туризму, економічні умови та результати діяльності вітчизняних санаторно-курортних і оздоровчих закладів, модель оптимальної взаємодії державного управління галуззю та ринковою діяльністю суб'єктів лікувально-оздоровчого туризму [8].

Питання пошуку шляхів розвитку інклюзивного туризму в Україні є відносно новим, проте деякі автори зверталися вже до тематики інклюзивності. Зокрема, у роботі М.О. Яріко розглянуто причини формування інфраструктури інклюзивного туризму, описано заходи, спрямовані на підвищення рівня інтеграції та міжособистісних комунікацій у суспільстві [9]. У статті О. Угоднікової проаналізовано перспективи створення ефективної системи державного управління розвитком інклюзивного туризму [10].

У зв'язку зі швидкими змінами пропозицій на ринку туристичних послуг необхідне чітке уявлення про сучасний стан та динаміку розвитку спеціалізованих засобів розміщення. Незважаючи на публікації окремих науковців щодо різних аспектів діяльності колективних засобів розміщення в Україні, проблемам оцінки стану та виявлення тенденцій розвитку спеціалізованих засобів розміщення присвячено незначну кількість наукових праць.

Метою статті є аналіз динаміки розвитку спеціалізованих засобів розміщення, сегментації споживачів, окреслення перспектив розвитку цього сегмента колективних засобів розміщення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після початку антитерористичної операції на території нашої держави різко скоротилися туристичні потоки до України; кількість осіб, які перебували в колективних засобах розміщення зменшилась з 6 850 637 тис. у 2013 році до 5 423 920 тис. у 2014. У зв'язку з цим вважаємо, що під час проведення аналітичного дослідження некоректне співставлення статистичних показників до 2014 р. На початку 2015 р. ситуація поступово стабілізувалася і у 2017 р. кількість осіб, які перебували в колективних засобах розміщення досягла 6 661 177 тис. Якщо розглянути розподіл туристів за метою поїздки та видами туризму протягом 2015–2017 рр., то можна зазначити, що переважна більшість обслуговуваних туристів подорожували з метою відпочинку

та дозвілля, їх кількість поступово зростала з 83,24% до 89,17% всіх туристів (табл. 1).

Така сама тенденція зберігається серед в'їзних (іноземних) туристів: збільшення кількості з 67,2% у 2015 р. до 77,75% у 2017 р. – та виїзних туристів – з 89,6% до 96,32%.

Переважає більшість внутрішніх туристів теж подорожують із метою відпочинку та дозвілля. Їх кількість становила 52,6% у 2015 р. та 54,4% у 2017 р., хоча серед цієї категорії зростає відсоток тих, хто подорожує зі службовою, діловою метою (35,5% у 2015 р., 22,96% у 2016 та 33,5% у 2017 р.) та з метою лікування (8,7% у 2015 р., 20,52% у 2016 та 10,76% у 2017 р.). Таким чином, можна стверджувати, що серед усіх категорій туристів переважають ті, які подорожують із метою дозвілля, відпочинку та оздоровлення. Потрібно відзначити, що серед туристів є доволі велика частка дітей у віці від 0 до 17 років, яка за період з 2015 по 2017 р. зросла з 7,47% до 12,7% від усіх туристів. Ця кількість формується переважно за рахунок виїзних туристів, серед яких кількість дітей становить 7,9% у 2015 та 14,11% у 2017 р.; внутрішніх туристів – 5,7 у 2015 та 6,78% у 2017 р.

Отже, статистичні дані свідчать, що кількість туристів, як іноземних, так і внутрішніх, має тенденцію до зростання. Особливо важливо те, що зростає кількість в'їзних (іноземних) туристів, яких у 2015 р. було 14 550, у 2016 – 23 070, у 2017 – 38 563 осіб, тобто за три роки ця кількість зросла майже у 2,7 разу.

Невід'ємною складовою успішного розвитку туризму є мережа сучасних колективних засобів розміщення. На сьогодні важливо не лише створити достатню кількість місць розміщення, але й забезпечити комфортні умови, які відповідатимуть сучасним міжнародним вимогам. Крім того, належні умови, що відповідають європейським стандартам, сприятимуть збільшенню потоків іноземних туристів до України.

Таблиця 1

Розподіл туристів в Україні за метою поїздки та видами туризму у 2015–2017 роках

Показник	Од. вим.	Усього	Розподіл за метою поїздки						
			службова ділова, навчання	дозвілля, відпочинок	лікування	спортивний туризм	спеціалізований туризм	інші	Із них діти віком 0–17 років
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2015 рік									
Обслуговано туристів, усього	осіб	1814827	178832	1510668	29865	2019	1174	92269	135656
	%	100	9,85	83,24	1,65	0,11	0,05	5,1	7,47

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Обслуговано в'їзних (іноземних) туристів	осіб	14550	2195	9782	2427	–	81	65	46
	%	100	15,1	67,2	16,7	–	0,55	0,45	0,32
Обслуговано виїзних туристів	осіб	1498412	68905	1342243	1147	946	1027	84144	118360
	%	100	4,6	89,6	0,08	0,05	0,07	5,6	7,9
Обслуговано внутрішніх туристів	осіб	301865	107732	158643	26291	1073	66	8060	17250
	%	100	35,7	52,6	8,7	0,37	0,03	2,6	5,7
2016 рік									
Обслуговано туристів, усього	осіб	2250107	176230	1902900	79412	2982	768	87815	199956
	%	100	7,83	84,57	3,54	0,13	0,03	3,9	8,89
Обслуговано в'їзних (іноземних) туристів	осіб	23070	2261	16006	4800	3	–	–	261
	%	100	9,8	69,4	20,79	0,01	–	–	1,13
Обслуговано виїзних туристів	осіб	1464544	28087	1352237	1057	491	103	82569	143145
	%	100	1,92	92,33	0,08	0,03	0,01	5,63	9,77
Обслуговано внутрішніх туристів	осіб	280187	64333	152857	57455	1555	133	3854	16669
	%	100	22,96	54,55	20,52	0,55	0,05	1,37	5,95
2017 рік									
Обслуговано туристів, усього	осіб	2403987	194977	2143615	54661	2593	1841	6300	305149
	%	100	8,11	89,17	2,27	0,11	0,08	0,26	12,69
Обслуговано в'їзних (іноземних) туристів	осіб	38563	4736	29985	3009	225	258	350	320
	%	100	12,28	77,75	7,8	0,58	0,68	0,91	0,0026
Обслуговано виїзних туристів	осіб	1972028	58439	1899523	9371	1235	1346	2114	278159
	%	100	2,96	96,32	0,48	0,06	0,07	0,11	14,11
Обслуговано внутрішніх туристів	осіб	393396	131802	214107	42281	1133	237	3836	26670
	%	100	33,5	54,4	10,76	0,29	0,06	0,99	6,78

Примітка. Розраховано за даними Державної служби статистики України [11–13]. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Кількість спеціалізованих засобів розміщення в Україні щороку зменшується (табл. 2). Із 2014 по 2017 р. кількість цих засобів загалом зменшилася на 14,89%. Відповідно зменшується і кількість місць у цих закладах, за цей же період – на 16,6%. Проте кількість осіб, які

перебували у спеціалізованих засобах розміщення, поступово зростає. Так, після різкого зменшення у 2015 р. майже на 8% бачимо, що вже у 2016 р. цей показник зріс на 1,69%, а у 2017 ще на 1,21%.

Таблиця 2

Динаміка кількості спеціалізованих засобів розміщення, місць у них та кількості осіб, які перебували в цих закладах, за період із 2014 по 2017 р.

Рік	Кількість спеціалізованих засобів розміщення	% від попереднього року	Кількість місць у спеціалізованих засобах розміщення, тис. од.	% від попереднього року	Кількість осіб, які перебували у спеціалізованих засобах розміщення, тис. осіб	% від попереднього року
2014	1928	–	270,5	–	1609,7	
2015	1863	–3,37	270,1	–0,15	1482,7	–7,89
2016	1722	–7,57	239,7	–11,26	1507,7	+1,69
2017	1641	–4,71	225,6	–5,88	1526,0	+1,21

Примітка. розраховано за даними Державної служби статистики України [11–13]. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Отже, існує певний дисбаланс між зростанням потоків туристів, які мають на меті відпочинку та оздоровлення, у тому числі з дітьми, і зменшенням кількості спеціалізованих засобів розміщення та місць у них. Поки що цей дисбаланс невеликий, але щороку стає відчутнішим.

Переважає більшість туристів, які перебували у спеціалізованих засобах розміщення, розташовувалися на базах відпочинку та в санаторіях (табл. 3). Слід відзначити, що кількість осіб, які перебували в санаторіях, зросла з 434 930 у 2015 р. до 449 550 у 2017 р., тобто на 3,36%. Також зросла кількість осіб, які перебували в дитячих санаторіях, з 109 241 у 2015 р. 112 463 у 2016 та до 115 923 у 2017 р., тобто за три роки збільшилась на 6,2%.

Отже, попит на послуги спеціалізованих засобів розміщення, де надаються лікувальні та оздоровчі послуги, зростає, і потреба в місцях розміщення збільшується. Лікувально-оздоровчий туризм є одним із найбільш стійких туристичних ринків України і пріоритетних напрямів розвитку галузі, проте він найбільше потребує підтримки і скоординованого розвитку.

Таблиця 3

Кількість осіб, які перебували в оздоровчих і лікувальних спеціалізованих засобах розміщення у 2015–2017 р.

Кількість розміщених осіб										
Усього	У санаторіях	дитячих санаторіях	пансіонатах із лікуванням	дитячих закладах оздоровлення цілорічної дії, дитячих центрах	санаторіях-профілакторіях	бальнеологічних лікарнях, грязелікарнях, бальнеогрязелікарнях (включаючи дитячі)	будинках відпочинку	пансіонатах відпочинку	базах відпочинку, інших закладах відпочинку (крім турбаз)	оздоровчих закладах 1–2-денного перебування
2015 рік										
1295108	434 930	109241	12293	30971	61348	3160	10739	61877	567535	3014
100%	33,58	8,43	0,96	2,39	4,75	0,25	0,83	4,78	43,8	0,23
2016 рік										
1301738	428503	112463	15632	39 763	65 947	3323	8124	61 615	561 712	4 656
100%	32,93	8,64	1,2	3,05	5,07	0,25	0,62	4,73	43,15	0,36
2017 рік										
1315545	449550	115923	15216	30280	59801	3270	7811	63485	566539	3670
	29,5	7,6	1,0	2,0	3,9	0,2	0,6	4,3	50,7	0,2

Примітка. Розраховано за даними Державної служби статистики України [14–16].

Важливим чинником, що впливає на якість відпочинку та оздоровлення, є його тривалість і комфорт.

Слід зазначити, що середня тривалість перебування приїжджих у спеціалізованих засобах розміщення становить 11,7 дня (дітей у віці 0–17 років – 16,3 дня), хоча коливається залежно від типу засобу розміщення (рис. 1). Так, найбільша середня тривалість перебування відзначається в дитячих санаторіях – 28,5 дня. Тривалий термін перебування характерний і для дитячих закладів оздоровлення цілорічної дії, дитячих центрів – 19,2 дня, санаторіїв та бальнеологічних лікарень, грязелікарень, бальнеогрязелікарень (включаючи дитячі) – 15,6 дня. Середня кількість фактично проведених іноземцями ліжко-днів у спеціалізованих оздоровчих та лікувальних засобах розміщення України становила 439 790, тобто склало 2,85% від загальної кількості фактично проведених ліжко-днів.

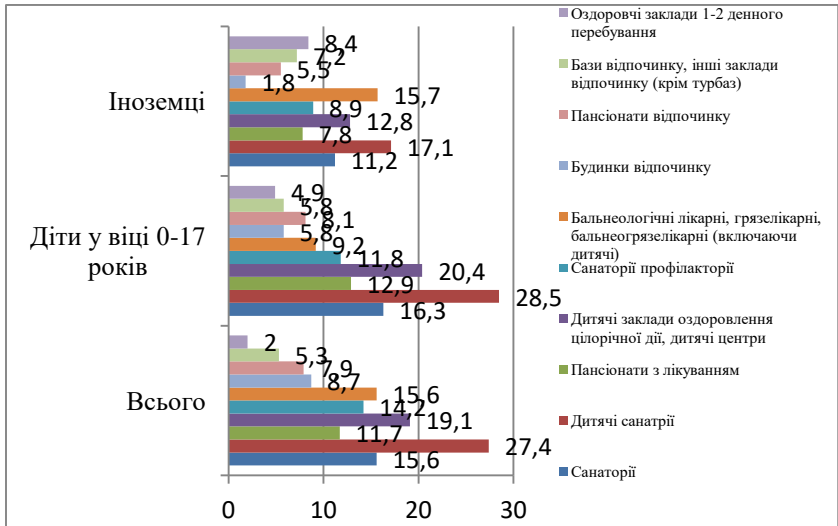

Рис. 1. Середня тривалість перебування приїжджих у спеціалізованих оздоровчих і лікувальних засобах розміщення протягом 2015–2017 рр. (розраховано за даними Державної служби статистики України [11–13])

Отже, термін перебування в спеціалізованих засобах розміщення України (не враховуючи оздоровчі засоби 1–2-денного перебування) є тривалим і становить у середньому 2–3 тижні.

Виходячи з вищевикладеного, в Україні активно розвивається туристична галузь, зростає потреба в спеціалізованих засобах розміщення, де могли б відпочити й оздоровитись і внутрішні, і зарубіжні туристи.

Проте сьогодні успішний розвиток спеціалізованих засобів розміщення стикається з низкою перешкод. Далеко не повною мірою реалізуються потенційні можливості України щодо розвитку мережі цих закладів. На нашу думку, залучивши унікальні природні рекреаційні ресурси, ми могли б увійти до групи лідерів світового оздоровчого туризму. Однак для ширшого залучення цієї категорії туристів необхідна відбудова та переоснащення існуючих засобів розміщення та приведення їх у відповідність до вимог міжнародних стандартів.

Україна знаходиться лише на початку шляху розвитку інклюзивного (безбар'єрного) туризму. Особливе занепокоєння ця ситуація викликає у зв'язку з тим, що потреба в санаторному лікуванні

зростає, а відповідно – у спеціалізованих засобах розміщення, які виконують лікувальну, оздоровчу, спортивну та інші функції.

Будуючи та реконструюючи готелі та спеціалізовані засоби розміщення, облаштовуючи місця загального користування, транспортні засоби, місця проведення різноманітних заходів, слід урахувати потреби людей з інвалідністю, адже серед подорожуючих таких осіб приблизно 2,5 млн (близько 10%) [14]. Щодо нашої держави, на жаль, даних майже немає, хоча цей напрям туризму є доволі перспективним, позитивно впливає на реабілітацію і фізичне оздоровлення [15].

За даними ООН, у світі налічується близько 15% осіб з інвалідністю [15]. На початок 2018 р. в Україні нараховувалося 2635,6 тис. осіб з інвалідністю (62 особи на 1000 населення). Серед них з інвалідністю I групи – 235,4 тис. осіб, II групи – 899,2 і III групи – 1341,9, а також 159,03 тис. дітей з інвалідністю [16].

У разі покращення умов обслуговування людей з інвалідністю є перспектива збільшення кількості туристів приблизно 15%, оскільки вони здебільшого подорожують із супроводжуючими.

Із 2005 р. в Україні набув чинності Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю» (назва Закону із змінами, внесеними згідно із Законом № 2249-VIII від 19.12.2017), але він вимагає суттєвих змін та доповнень у зв'язку з тим, що в нашій державі з'явилася нова категорія – постраждалі та учасники АТО, здебільшого це доволі молоді люди.

Усе це є мотивацією для розробки та запровадження нових видів реабілітації, розвитку реабілітаційно-соціального туризму, що допоможе у відновленні психологічного самопочуття, виходу зі стресового та депресивного стану, що пов'язані з одержаними травмами та лікуванням.

Подальший розвиток спеціалізованих засобів розміщення має характеризуватися комплексним вирішенням актуальних проблем підвищення ефективності та конкурентоспроможності ринку послуг.

Важливим питанням залишається формування інфраструктури туризму в нашій країні, не менш проблемним питанням є маладоступність туристичних об'єктів для людей із обмеженими можливостями.

На нашу думку, базовими проблемами розвитку інклюзивного туризму в Україні є низька інформованість українського бізнес-суспільства відносно економічної привабливості реалізації послуг для осіб з інвалідністю; недостатній розвиток, а інколи й повна відсутність спеціалізованої туристської інфраструктури, а у зв'язку з цим обмежений доступ для користування різними туристськими

послугами; нестача інформаційних ресурсів, які дозволили б отримати детальну інформацію про можливості доступного туризму в Україні.

Україна, яка має унікальні конкурентні можливості на ринку туристських послуг, стоїть перед необхідністю всебічного розвитку інфраструктури безбар'єрного туризму. Із метою подальшого успішного розвитку інклюзивного туризму в Україні необхідно:

- спрямувати зусилля на формування громадської думки про людину з інвалідністю як рівноправного й активного споживача туристських послуг;

- вирішити проблеми доступності туристських об'єктів для людей з інвалідністю.

Для подолання цих перешкод необхідно проаналізувати зарубіжний досвід вирішення проблем, пов'язаних з організацією обслуговування осіб з інвалідністю в рамках концепції безбар'єрного туризму з метою застосування його на практиці вітчизняної туристичної індустрії; розвивати співпрацю у сфері безбар'єрного туризму між українськими та зарубіжними бізнес-структурами, навчальними закладами, спеціалізованими некомерційними фондами та громадськими об'єднаннями людей з інвалідністю.

Ще однією перешкодою на шляху розвитку спеціалізованих засобів розміщення є недостатньо висока якість послуг і рівень обслуговування клієнтів; надзвичайно мала кількість кваліфікованих фахівців сфери управління та обслуговування. У найближчій перспективі доведеться приділити якнайбільше уваги гармонізації національних стандартів з європейськими та підвищенню якості послуг.

Анексія Криму суттєво змінила ситуацію на ринку туристичних послуг України. Спеціалізовані лікувальні й оздоровчі заклади Криму ще у 2013 р. активно рекламувалися в міжнародних туристичних і медичних колах як унікальне місце відпочинку з чудовими кліматичними умовами за невелику плату. Планувалася співпраця з міжнародними пенсійними фондами, у рамках програм медичного страхування яких фінансувалося б перебування в цих закладах пенсіонерів з Європи. На сьогодні цю ідею потрібно розвивати, включаючи унікальні оздоровчі ресурси інших регіонів України, таких як Закарпаття, Полісся та ін.

Нами окреслено лише деякі основні проблеми, що гальмують розвиток санаторно-курортної галузі України. Окрім них, важливим чинником успішного розвитку буде створення дієвого механізму соціального захисту населення для гарантування державою оплати санаторно-курортних путівок конкретним споживачам; забезпечення підвищення кваліфікації персоналу санаторно-курортних та оздоровчих закладів; розробка та поширення реклами курортів

України на світовому та внутрішньому ринках та ін. Усі ці заходи сприятимуть успішному розвитку санаторно-курортної сфери України і загалом покращення іміджу нашої держави як країни з високим рівнем надання рекреаційних та оздоровчих послуг на міжнародному рівні.

Подальший розвиток спеціалізованих засобів розміщення має характеризуватися пристосуванням до ринкового середовища, комплексним вирішенням актуальних проблем підвищення ефективності та конкурентоспроможності ринку послуг.

Перспективами подальших досліджень є розробка рекомендацій щодо вдосконалення та розвитку спеціалізованих лікувальних та оздоровчих засобів розміщення для кожного конкретного ринку (міжнародного, внутрішнього, регіонального, місцевого).

Висновки. Кількість туристів в Україні, як іноземних, так і внутрішніх, має тенденцію до зростання. Проте існує певний дисбаланс між зростанням потоків туристів, які мають на меті відпочинок та оздоровлення, у тому числі з дітьми, та зменшенням кількості спеціалізованих засобів розміщення та місць у них. Цей дисбаланс протягом 2015–2017 рр. стає все відчутнішим. Переважна більшість туристів, які перебували в спеціалізованих засобах розміщення, розташовувалися на базах відпочинку, у санаторіях, дитячих санаторіях на термін 2–3 тижні.

Отже, попит на послуги спеціалізованих засобів розміщення зростає, і потреба в місцях розміщення збільшується. Особливу увагу під час реконструкції існуючих та будівництва нових спеціалізованих засобів розміщення варто звернути на потреби людей з інвалідністю, кількість яких у світі становить близько 15%. Лікувально-оздоровчий туризм є одним із найбільш стійких туристичних ринків України і пріоритетних напрямів, проте він найбільше потребує підтримки і скоординованого розвитку. Особливо це питання є актуальним в умовах інтеграції до Європейського Союзу.

Список джерел інформації / References

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] // Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

“Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part” [“Uгода pro asociazciyu mizh Ukrainoyu, z odniyeyi storoni, ta Yevropejskim Soyuzom, Yevropejskim spivtovaristvom z atomnoyi energiyi i

yikhnimi derzhavami-chlenami, z inshoyi storoni”], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

2. Подлепіна П. О. Тенденції розвитку готельного господарства України в умовах турбулентності / П. О. Подлепіна // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – 2016. – № 5. – С. 154–159.

Podlepina, P. (2016), “Trends in the development of the hotel industry of Ukraine in conditions of turbulence” [“Tendenciyi rozvitku gotelnogo gospodarstva Ukraini v umovakh turbulentnosti”], *Visnik KhNU im. V.N. Karazina*, No. 5, pp. 154-159.

3. Гуменюк В. Кон’юнктура ринку санаторно-курортних послуг у системі координат державного регулювання економіки / В. Гуменюк // Схід. – 2014. – № 4. – С. 6–11.

Gumenyuk, V. (2014), “Market conditions of sanatorium and resort services in the coordinate system of state regulation of the economy” [“Kon'yunktura rinku sanatorno-kurortnikh poslug u sistemi koordinat derzhavnogo reguluyannya ekonomiki”], *Skhid*, No. 4, pp. 6-11.

4. “The Travel & Tourism Competitiveness Report 2015”, *World Economic Forum*, Geneva, Switzerland, (2015), 525 p.

5. “The Global Competitiveness Report 2016–2017”, *World Economic Forum*, Geneva, Switzerland, (2016), 383 p.

6. Парфіненко А. Ю. Проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні / А. Ю. Парфіненко, І. І. Волкова, В. І. Щербина // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2018. – С. 130–135.

Parfinenko, A., Volkova, I., Shherbina, V. (2018), “Problems and prospects of development of medical and health tourism in Ukraine” [“Problemi ta perspektivi rozvitku likuvalno-ozdorovchogo turizmu v Ukraini”], *Visnik Kharkivskogo naczionalnogo universitetu imeni V.N. Karazina*, pp. 130-135.

7. Дубінський С. В. Визначення факторів, які забезпечують розвиток медичного та лікувально-оздоровчого туризму в Україні / С. В. Дубінський, В. М. Орлова // Академічний огляд. – 2017. – № 2 (47). – С. 12–20.

Dubinskij, S., Orlova, V. (2017), “Identification of factors that ensure the development of medical and health tourism in Ukraine” [“Viznachennya faktoriv, yakі zabezpechuyut rozvitok medichnogo ta likuvalno-ozdorovchogo turizmu v Ukraini”], *Akademichnij oglyad*, No. 2(47), pp. 12-20.

8. Куреда Н. М. Взаємозв’язок економічних інтересів суб’єктів на ринку лікувально-оздоровчого туризму України / Н. М. Куреда, Ю. О. Юхновська // Економіка та управління національним господарством. – 2016. – Вип. 2. – С. 72–77.

Kureda, N., Yukhnovska, Yu. (2016), [“Vzayemozvyazok ekonomichnikh interesiv subyektiv na rinku likuvalno-ozdorovchogo turizmu Ukraini”], *Ekonomika ta upravlinnya naczionalnim gospodarstvom*, Vol. 2, pp. 72-77.

9. Яріко М. О. Філософія інклюзивного туризму / М. О. Яріко // Культура України. – 2017. – Вип. 58. – С. 119–128.

Yariko, M. (2017), “Philosophy of inclusive tourism” [“Filosofiya inklyuzivnogo turizmu”], *Kultura Ukraini*, Vol. 58, pp. 119-128.

10. Угоднікова О. Перспективи реалізації державної політики у розвитку інклюзивного туризму / О. Угоднікова // *Public Administration Aspects*. – 2009. – Vol. 7 (1-2). – С. 37–42.

Ugodnikova, O. (2019), “Prospects for the implementation of state policy in the development of inclusive tourism” [“Perspektivi reali`zaczi`yi derzhavnoyi politiki u rozvitku inklyuzivnogo turizmu”], *Public Administration Aspects*, Vol. 7(1-2), pp. 37-42.

11. Колективні засоби розміщування в Україні у 2015 році [Електронний ресурс] : статистичний збірник // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2016/bl/05/bl_kzr_15.pdf.zip

Collective accommodation facilities in Ukraine in 2015 [Kolektivni zasobi rozmishhuvannya v Ukrayini u 2015 rochi: statistichnij zbirnik], available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2016/bl/05/bl_kzr_15.pdf.zip

12. Колективні засоби розміщування в Україні у 2016 році [Електронний ресурс] : статистичний збірник // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/bl/05/bl_kzr2016_pdf.zip

Collective accommodation facilities in Ukraine in 2016 [Kolektivni zasobi rozmishhuvannya v Ukrayini u 2016 rochi, statistichnij zbirnik], available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/bl/05/bl_kzr2016_pdf.zip

13. Колективні засоби розміщування в Україні у 2017 році [Електронний ресурс]: статистичний збірник // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_kzr_2017.pdf

Collective accommodation facilities in Ukraine in 2017 [Kolektivni zasobi rozmishhuvannya v Ukrayini u 2017 rochi: statistichnij zbirnik], available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_kzr_2017.pdf

14. “Accessible Tourism”, available at: <http://www.papworthtrust.org.uk/sites/default/files/UK%20Disability%20fa>

15. “UNWTO Recommendations on Accessible Tourism for All”, available at: <http://ethics.unwto.org/publication/unwto-recommendations-accessible-tou>

16. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_szn_2017.pdf

State Statistics Service of Ukraine [Derzhavna sluzhba statistiki Ukrayini], available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_szn_2017.pdf

Власенко Іван Володимирович, д-р екон. наук, проф., кафедра туризму та готельно-ресторанної справи, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. Адреса: вул. Соборна, 87, м. Вінниця, Україна, 21050. E-mail: vlasenkoivol@gmail.com.

Власенко Іван Володимирович, д-р екон. наук, проф., кафедра туризму и гостинично-ресторанного дела Винницкий торговельно-економический

институт Киевского национального торгово-экономического университета.
Адрес: ул. Соборная, 87, г. Винница, Украина, 21050. E-mail:
vlasenkoivol@gmail.com.

Vlasenko Ivan, Doctor of Economics, Professor, Department of Tourism and Hotel and Restaurant Business, Vinnitsa Trade and Economic Institute of Kyiv National University of Trade and Economics. Address: Cathedral, 87, Vinnytsya, Ukraine, 21050. E-mail: vlasenkoivol@gmail.com.

DOI: 10.5281/zenodo.3932799

УДК 641-021.4-049.5:346.548:006.83

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗПЕЧНОСТІ ТА ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

С.С. Бєляєва, Л.Г. Бишовець, О.Б. Куракін

Розглянуто питання, які стосуються забезпечення захисту життя, здоров'я та інтересів споживачів, що є підґрунтям нормативно-правового регулювання в Україні у сфері дотримання вимог безпечності та якості харчових продуктів за сучасних умов господарювання. Досліджено принципи державного регулювання безпечності та окремих показників якості харчових продуктів в Україні.

Ключові слова: безпечність, якість, харчові продукти, нормативно-правове регулювання, вимоги, законодавство, нормативні документи.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ И КАЧЕСТВА ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ В УКРАИНЕ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

С.С. Бєляєва, Л.Г. Бишовець, А.Б. Куракин

Рассмотрены вопросы, которые касаются обеспечения защиты жизни, здоровья и интересов потребителей, что является основой государственного регулирования в Украине в сфере требований безопасности и качества пищевых продуктов в современных условиях хозяйствования. Исследованы принципы государственного регулирования безопасности и отдельных показателей качества пищевых продуктов в Украине.

Ключевые слова: безопасность, качество, пищевые продукты, нормативно-правовое регулирование, требования, законодательство, нормативные документы.

© Бєляєва С.С., Бишовець Л.Г., Куракін О.Б., 2020